

PRAWNA OCHRONA DÓBR NATURALNYCH W UZDROWISKACH WE WSPÓŁCZESNYM PRAWIE POLSKIM

LEGAL PROTECTION OF NATURAL RESOURCES IN HEALTH RESORT LOCALITIES IN CONTEMPORARY POLISH LAW

Artur Guźlecki

Nie reprezentuję obecnie żadnej jednostki naukowej. Działalność naukową traktuję jako rodzaj zamiłowania.

Streszczenie

Według współczesnej ustawy „uzdrowskiej” uzdrowskiem może być miejscowość, w której przede wszystkim znajdują się dobra geologiczne i klimatyczne poprawiające stan zdrowia człowieka. Artykuł ten będzie zbliżeniem prawnej ochrony dóbr naturalnych we współczesnej wiedzy prawnej o uzdrowskach. Celem pracy jest nadanie wiedzy prawnej o uzdrowskach określonej struktury, czyli zgrupowanie fragmentów wiedzy wokół problemu ochrony prawnej dóbr naturalnych w uzdrowskach. Przedmiotem analizy metodą ilustrowania cytatami prawa z dziedziny życia uzdrowskich w Polsce będzie ustawa „uzdrowskowa” z 2005 roku, ujednolicona z ustawą „uzdrowskową” z 2011 roku, zaczerpniętą z Internetowego Systemu Aktów Prawnych.

Postawiono hipotezy:

1. Większość pojęć we współczesnych polskich ustawach „uzdrowskowych” dotyczy ochrony dóbr naturalnych w tych uzdrowskach.
2. Warunkiem koniecznym prawnej ochrony dóbr naturalnych w uzdrowskach polskich jest współcześnie opis i wyczerpująca klasyfikacja powyższych.
3. Wyróżnia się strefy ochrony uzdrowskowej o określonych cechach i do każdej są przyporządkowane odpowiednie regulacje prawne, np. do ochrony uzdrowska jest zobowiązany m.in. lekarz naczelny uzdrowska i gmina.
4. Uzdrowska polskiego nie wolno urbanizować ani uniemożliwiać jego prawnej ochrony.
5. Konsekwencją za wszelkie szkodenia uzdrowska jest w Polsce jedynie grzywna.

Podjęty w badaniach temat został wyczerpany, ale nie bezwarunkowo. Zaczepnięta z bazy ISAP ustawa zawiera artykuły pominięte. Gdyby Autor znał te artykuły to mogłoby ustawić wyniki badań w innym świetle. Większość podjętych w badaniach hipotez się potwierdziła.

Słowa kluczowe: uzdrowska polskie, prawna ochrona uzdrowskich w Polsce, strefy ochrony uzdrowskowej, obszar ochrony uzdrowskowej, gmina uzdrowskowa, lekarz naczelny uzdrowska.

Abstract

According to current resort law, a town can be called a health resort locality where first and foremost geological resources and climatic, agreeable conditions are present, improving health and general fitness of people. The article is an insight into the issue of legal protection of natural resources in contemporary legal body of works on health resort. The overriding aim of the paper is to give a specific structure to legal knowledge about health resorts a, i.e. to group fragments of knowledge around the issue of legal protection of natural resources present in health resort localities. The health resort law of 2005 made uniform with the health resort law of 2011 taken from The Internet Legal Acts System will constitute the subject matter of an analysis based on illustration of legal quotations about the life of health resorts in Poland.

The following hypotheses have been posed:

1. Most of concepts in contemporary Polish health resort laws refer to the protection of natural resources in health resort localities.
2. A full description and an exhaustive classification of Polish health resorts is a prerequisite for protecting natural resources in legal terms.
3. There are health resort protection zones of specific features and respective regulations are assigned to each one, e.g. health resort's head physician and commune are responsible for the protection of the given health resort.
4. Poland's health resorts must neither be urbanized nor exempt from legal protection.
5. In Poland only a fine is a sort of penalty for damage done to the health resort.

The subject matter, constituting the core of research, has been exhaustively, but not fully discussed. The law taken from the Internet Legal Acts System includes omitted articles. If the author knew the articles, he could put a different light on the research results. Most of the hypotheses posed in research have been confirmed..

Keywords: Polish health resort, legal protection of Poland's health resorts, health resort protection zones, health resort protection area, health resort commune, health resort's head physician.

Wstęp

Biorąc pod uwagę kondycję współczesnej polskiej służby zdrowia można powiedzieć, że prze-

ciętny Polak „na ubezpieczalnię” do uzdrowska jeździ rzadko. Jednak kiedy już pojedzie, to ma do dyspozycji cały wachlarz propozycji spędzania

czasu w uzdrowisku. Przejrzystą i chyba wyczerpującą listę odpowiadających tym możliwościom funkcji uzdrowisk w odniesieniu do kuracjusza dorosłego podał A. Guźlecki [1]. Na pierwszym miejscu wyróżnia funkcję zdrowotną polskich kurortów, powiązaną z ochroną dóbr naturalnych tam występujących, która zdaje się być opisywaną w literaturze przedmiotu jako jedyna funkcja w odniesieniu do dzieci [2]. Nie ma tu miejsca na analizowanie ustaw „uzdrowiskowych”, które powstały w minionych epokach społeczno-politycznych w Polsce. Mowa o ustawie „uzdrowiskowej” z 1922 [3] oraz z 1966 roku [4]. Warto wspomnieć jednak o tym, że funkcja zdrowotna uzdrowisk polskich jest:

- 1) biorąc pod uwagę upływ czasu i powtarzający się ten motyw w ww. ustawach „uzdrowiskowych” ponadczasowa,
- 2) biorąc pod uwagę znaczenie dóbr geologicznych i klimatycznych w życiu polskich uzdrowisk w przeszłości – motyw ten jest główny.

W całym współczesnej ustawie „uzdrowiskowej” z 2005 i jej nowelizacji z 2011 roku nie jest inaczej. Uzdrowiskiem może być ta miejscowość, w której przede wszystkim znajdują się dobra geologiczne i klimatyczne, poprawiające stan zdrowia człowieka chorego na określone choroby, w których leczeniu dane uzdrowisko się wyspecjalizowało [5]. Autor napisał także artykuł stanowiący spójną, krótką syntezę całej współczesnej wiedzy prawnej na temat uzdrowisk w Polsce [6].

Cel pracy

1. Nadanie wiedzy prawnej o uzdrowiskach określonej struktury, tj. zgrupowanie fragmentów tej wiedzy wokół określonego problemu, jakim w przypadku tej pracy jest ochrona prawna dóbr naturalnych w uzdrowiskach polskich.
2. Popularyzacja tej wiedzy wśród tych, którzy nie przepadają za analizowaniem gąszczy przepisów prawnych słusznie.

Materiał i metody

Przedmiotem analizy metodą ilustrowania cytami określonych faktów prawnych z dziedziny życia uzdrowisk w Polsce jest ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. 2005 nr 167 poz. 1399). Referowany będzie tekst ujednolicony w 2012 roku z ustawą z dnia 4 marca 2011 o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 73 poz. 390). Ta ustawa została zaczerpnięta z Internetowego Systemu Aktów Prawnych, a jej obowiązywalność w tym Systemie została zweryfikowana w dniu 29. VI. 2014.

Na sformułowane poniżej pytania:

- 1) czy większość podstawowych pojęć we współczesnych ustawach „uzdrowiskowych” mówi o ochronie dóbr naturalnych w uzdrowiskach w Polsce?
- 2) co jest warunkiem koniecznym do ochrony dóbr naturalnych w uzdrowiskach w Polsce?
- 3) jak ta ochrona jest zorganizowana i do czyich zadań należy?
- 4) czego nie wolno w uzdrowiskach polskich?
- 5) czy odpowiedzialność karna za jakiegokolwiek szkodzenie uzdrowisku to w Polsce jedynie kara grzywny?

autor postawił hipotezy-odpowiedzi, mające duże prawdopodobieństwo potwierdzenia się:

1. Większość podstawowych pojęć we współczesnych polskich ustawach uzdrowiskowych mówi o ochronie dóbr naturalnych w tych uzdrowiskach.
2. Warunkiem koniecznym prawnej ochrony dóbr naturalnych w uzdrowiskach polskich jest współcześnie opis i wyczerpująca klasyfikacja wyżej wymienionych.
3. Wyróżnia się strefy ochrony uzdrowiskowej o określonych cechach i do każdej są przyporządkowane odpowiednie regulacje prawne, np. do ochrony uzdrowisk jest zobowiązany m.in. lekarz naczelny uzdrowiska i gmina.
4. W uzdrowisku polskim nie wolno robić nic w kierunku jego urbanizacji. Poza czynnościami zmierzającymi do urbanizacji uzdrowiska, czynnościami zabronionymi są czynności zmierzające do uniemożliwienia jego prawnej ochrony.
5. Konsekwencją za wszelkie szkodzenie uzdrowisku jest w Polsce jedynie kara grzywny.

Wyniki

1. Przystępując do omówienia zawartych w tym artykule wyników badań, warto przytoczyć artykuł 2. wskazanej ustawy ujednoczonej, zawierający definicje podstawowych pojęć użytych w ustawie, zatem ważnych dla regulacji prawnych związanych z lecznictwem uzdrowiskowym w Polsce.

„Użyte w ustawie określenia oznaczają (m.in. – dopisek autora):

1. Uzdrowisko – obszar, na którego terenie prowadzone jest lecznictwo uzdrowiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, spełniających warunki o których mowa w art. 34 ust. 1, któremu został nadany status uzdrowiska.
2. Obszar ochrony uzdrowiskowej – obszar spełniający warunki o których mowa w art. 34 ust. 1 pkt. 1, 2, 4 i 5, któremu został nadany status obszaru ochrony uzdrowiskowej.
3. Operat uzdrowiskowy – dokument zawierający charakterystykę wyodrębnionego obszaru pod

względem możliwości uznania go za uzdrowisko albo obszar ochrony uzdrowiskowej ze szczególnym uwzględnieniem dostępnych na tym obszarze naturalnych surowców leczniczych i klimatu.

4. Strefy ochrony uzdrowiskowej – część obszaru uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej, określone w statucie uzdrowiska, wydzielone w celu ochrony czynników leczniczych i naturalnych surowców leczniczych, walorów środowiska i urządzeń uzdrowiskowych.” [7]

II. Druga z przyjętych hipotez badawczych dotyczy zagadnienia warunków ochrony uzdrowiska. Czyli tego, jakie warunki musi spełnić uzdrowisko, aby jego lecznicze zasoby były dobrem prawnie chronionym. Żeby przybliżyć Czytelnikowi to zagadnienie, może warto pójść śladem zapisów zawartych w ww. definicjach. Nawet po pobieżnym badaniu okazało się, że trop ten jest słuszny, ponieważ cały artykuł 34. tej ustawy mówi o warunkach pod jakimi uzdrowisko może być uzdrowiskiem. Art. 34 stanowi, że:

„1. Status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie,
2. posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie,
3. na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego,
4. spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska,
5. posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami,

2. Status obszaru ochrony uzdrowiskowej może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie warunki o których mowa w ust. 1 pkt. 1, 2, 4 i 5 [8].”

Zgodnie z art. 38b tej ustawy:

„Gmina, która na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na swoim obszarze sporządza i uchwała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej na zasadach określonych w odrębnych przepisach w terminie 2 lat od dnia otrzymania tej decyzji” [9].

O tym co należy zrobić jeszcze przed otrzymaniem tej decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia informuje art. 39 ww. ustawy w brzmieniu: „Gmina, która zamierza wystąpić o nadanie danemu obszarowi statusu uzdrowiska, albo statusu

obszaru ochrony uzdrowiskowej w celu określenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na tym obszarze sporządza operat uzdrowiskowy” [10]. Cóż to jest za pojęcie poucza przytoczony już wcześniej art. 2 tejże ustawy. Natomiast co zawiera ów operat i jakie wymogi musi spełniać wskazuje dalsza część art. 39 wskazanej ustawy w brzmieniu:

„2. Operat uzdrowiskowy jest sporządzany w formie pisemnej w podziale na część opisową i graficzną.

3. Część opisową operatu uzdrowiskowego sporządza się również w formie elektronicznej.

4. W części opisowej operatu uzdrowiskowego uwzględnia się w szczególności:

1. nazwę gminy,
2. określenie obszaru, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrowiska, albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej,
3. opis zagospodarowania przestrzennego obszaru, o którym mowa w punkcie 2 z uwzględnieniem powierzchni i granic stref ochrony uzdrowiskowej, dokładnych danych o lokalizacji infrastruktury technicznej w tym komunikacyjnej oraz prowadzonych robotach budowlanych dotyczących tej infrastruktury, a także terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy pod lecznictwo uzdrowiskowe oraz działalność rekreacyjno-wypoczynkową i działalność gospodarczą,
4. określenie projektowanych stref ochrony uzdrowiskowej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych,
5. opis właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu na obszarze, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrowiska, albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej,
6. świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych i właściwości lecznicze klimatu,
7. informacje na temat działających zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego lub dane o planach w tym zakresie,
8. wskazanie kierunków leczniczych i przeciwwskazań dla przyszłego uzdrowiska,
9. opis istniejących obszarów i terenów górniczych ze wskazaniem zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górniczego ich wyznaczonych granic lub projektowanego położenia, nazwy kopaliny głównej oraz towarzyszącej,
10. informacje o ujęciach wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalniach ścieków, gospodarce odpadami oraz mogących wystąpić zagrożeniach ekologicznych,

11. informacje o stanie czystości powietrza oraz natężeniu hałasu opracowane zgodnie z odrębnymi przepisami,

12. datę sporządzenia i podpis wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

5. Część graficzna operatu uzdrowiskowego obejmuje mapy obszaru, któremu ma być nadany status uzdrowiska, albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej z zaznaczeniem poszczególnych, planowanych stref ochrony uzdrowiskowej, oraz graficznym przedstawieniu informacji, o których mowa w ust. 4 punkt 3, 4, 7, 9 i 10.

6. Część graficzną operatu uzdrowiskowego sporządza się w skali nie mniejszej niż 1:5000 dla projektowanej strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, 1:10000 wspólnie dla stref „A” i „B” ochrony uzdrowiskowej oraz 1:25000 wspólnie dla stref „A”, „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej” [11].

Po sporządzeniu operatu uzdrowiskowego zgodnie z art. 40:

„1. Gmina przesyła operat uzdrowiskowy ministrowi właściwemu do spraw zdrowia w celu potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do nadania statusu uzdrowiska, albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej przez obszar dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy.

2. Stwierdzenie w oparciu o przesłany operat uzdrowiskowy spełnienia warunków o których mowa w art. 34 następuje w drodze decyzji o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy.

2a. W decyzji o której mowa w ust. 2 minister właściwy do spraw zdrowia ustala kierunki lecznicze dla danego uzdrowiska na podstawie:

1. świadectwa o którym mowa w art. 36 ust. 4,
2. opinii krajowego konsultanta do spraw balneologii i medycyny fizykalnej w zakresie skuteczności leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej w danym kierunku leczniczym,
3. informacji o kwalifikacjach pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych,
4. informacji o rodzajach zakładów lecznictwa uzdrowiskowego w danym uzdrowisku.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia występuje do gminy o uzupełnienie danych lub informacji, o których mowa w art. 39 ust. 4. jeżeli operat uzdrowiskowy ich nie zawiera.

4. Nie uzupełnienie informacji, o których mowa w art. 39 ust.4 w terminie 3 miesięcy od daty otrzymania wystąpienia ministra właściwego do spraw zdrowia stanowi podstawę do wydania decyzji o odmowie potwierdzenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze dla, którego sporządzono operat uzdrowiskowy” [12].

Art. 41 przytoczonej ustawy zawiera kolejny warunek uznania danej miejscowości za uzdrowi-

sko i jej prawnej ochrony przysługującej uzdrowisku. Brzmi on tak:

„1 Rada gminy po uzyskaniu decyzji, o której mowa w art. 40 ust. 2 uchwała na podstawie operatu uzdrowiskowego statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej z zastrzeżeniem ust. 3,

2. Statut uzdrowiska albo statut obszaru ochrony uzdrowiskowej zawiera w szczególności:

1. nazwę uzdrowiska lub nazwę obszaru ochrony uzdrowiskowej i określenie jego granic,
2. określenie powierzchni obszaru uzdrowiska wraz z opisem stref ochrony uzdrowiskowej, o których mowa w art. 38,
3. przepisy mające na celu ochronę funkcji leczniczej w uzdrowiskach określające w szczególności:

- a) formy i miejsca prowadzenia punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze,
- b) formy i miejsca lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych,

4. opis właściwości naturalnych surowców leczniczych i występujących na terenie uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej i właściwości leczniczych klimatu,

5. część graficzną określającą strefy ochrony uzdrowiskowej oraz granice obszaru i terenu górniczego, ustanowionego na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994, Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 2005 Nr 228 poz. 1947 z późn. zm.) obejmującą mapy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:5000 z zaznaczonymi ulicami, terenami zieleni, zakładami lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeniami lecznictwa uzdrowiskowego, mapy strefy „B” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:10000, oraz mapy strefy „C” ochrony uzdrowiskowej i obszaru górniczego w skali 1:25000.

2a. Statut uzdrowiska powinien także zawierać wykaz zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego oraz kierunków leczniczych ustalonych przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

3. Rada gminy uchwała statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia, o którym mowa w art. 42 ust. 2” [13].

Co dalej się dzieje na opisywanej drodze ustalania charakteru uzdrowiskowego danej miejscowości i cóż zawiera ów tajemniczy art. 42. Stawia on mianowicie iż:

„1. Minister właściwy do spraw zdrowia, po potwierdzeniu zgodnie z art. 36 ust. 2 spełnienia przez obszar warunków niezbędnych do uzyskania statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej, występuje do Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie danemu obszarowi

statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej.

1a. Jeżeli obszar ochrony uzdrowiskowej spełnia wymagania o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt. 3 i gmina przekaże uzupełniony operat uzdrowiskowy o którym mowa w art. 40 minister właściwy do spraw zdrowia występuje do Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie obszarowi ochrony uzdrowiskowej statusu uzdrowiska.

2. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia nadaje danemu obszarowi status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej określając:

1. nazwę uzdrowiska albo nazwę obszaru ochrony uzdrowiskowej,
2. granicę uzdrowiska albo granicę obszaru ochrony uzdrowiskowej,
3. uchylony – z uwzględnieniem właściwości leczniczych występujących na tym obszarze naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia prowadzi rejestr uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej” [14].

Gmina także posiada obowiązki będące warunkami uznania danej miejscowości za uzdrowisko albo obszar ochrony uzdrowiskowej, albowiem art. 43 cytowanej ustawy stanowi, że:

„1. Gmina, na obszarze której znajduje się uzdrowisko albo obszar ochrony uzdrowiskowej jest zobowiązana do sporządzania i przedstawiania nie rzadziej niż raz na 10 lat ministrowi właściwemu do spraw zdrowia operatu uzdrowiskowego celem potwierdzenia spełnienia przez jej obszar albo jego część wymagań określonych w ustawie.

2. Jeżeli na podstawie złożonego operatu uzdrowiskowego minister właściwy do spraw zdrowia stwierdzi nieprawidłowości wyznacza okres dostosowawczy w celu ich usunięcia. Okres ten nie może być dłuższy niż 5 lat.

3. W przypadku nieusunięcia nieprawidłowości o których mowa w ust. 2. minister właściwy do spraw zdrowia występuje do Rady Ministrów z wnioskiem o pozbawienie danego obszaru statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej.

4. W przypadku o którym mowa w ust. 3 stosuje się przepisy z art. 44 ust. 2 i 3.

5. W przypadku wystąpienia istotnych zmian na obszarze gminy w szczególności zmiany stref ochrony uzdrowiskowej, kierunków leczniczych i przeciwwskazań do leczenia w danym uzdrowisku oraz zmiany liczby zakładów lecznictwa uzdrowiskowego na terenie uzdrowiska, gmina sporządza uzupełnienie operatu w tym zakresie i przedstawia go ministrowi właściwemu do spraw zdrowia w celu potwierdzenia o którym mowa w ust. 1” [15].

Status uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej po niespełnieniu określonych warunków

może być danej miejscowości odebrany o czym mówi ww. art. 44 w brzmieniu:

„1. Jeżeli ustały warunki uzasadniające nadanie danemu obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej minister właściwy do spraw zdrowia występuje do gminy o podjęcie działań koniecznych w celu przywrócenia tych warunków.

2. Jeżeli gmina w terminie 5 lat nie przywróci warunków o których mowa w ust. 1 Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw zdrowia w drodze rozporządzenia pozbawia dany obszar takiego statusu.

3. Statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej traci moc z dniem wejścia w życie rozporządzenia o którym mowa w ust. 1” [16].

III. Kolejna, trzecia przyjęta w badaniach hipoteza mówi o organizacji ochrony uzdrowiska i o osobach za nią odpowiedzialnych. Kwestię tę reguluje art. 38 cytowanej ustawy w brzmieniu:

„Na obszarze uzdrowiska lub obszarze ochrony uzdrowiskowej wydziela się trzy rodzaje stref ochrony uzdrowiskowej oznaczone literami „A”, „B” i „C”.

1. Strefa „A”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65% obejmuje obszar na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu, lub obsłudze pacjenta lub turysty w zakresie nie utrudniającym funkcjonowanie lecznictwa uzdrowiskowego w szczególności pensjonaty, restauracje lub kawiarnie.

2. Strefa „B”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 50% obejmuje obszar przyległy do strefy „A” stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla nie mających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nie uciążliwych dla pacjentów obiektów usługowych, turystycznych w tym hoteli, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze lub objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody, albo jest lasem, morzem lub jeziorem.

3. Strefa „C”, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 45% obejmuje obszar przyległy do strefy „B” stanowiący jej otoczenie oraz obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajoznawczych, klimatycznych oraz ochronę ziół naturalnych surowców leczniczych.” [17]
To, w której części (strefie) uzdrowiska prowadzona jest działalność lecznicza na rzecz kuracjusza reguluje art. 4 cytowanej ustawy. Mianowicie:

„2. W uzdrowiskach lecznictwo uzdrowiskowe prowadzone jest w zakładach lecznictwa uzdro-

wiskowego zlokalizowanych w strefie „A” ochrony uzdrowskiej” [18].

Art. 17 teŝe ustawy mówi bezpoŝrednio i wprost kto jest odpowiedzialny za lecznictwo uzdrowskie i stanowi materiał weryfikacyjny do drugiej częŝci przyjętej w tych badaniach trzeciej hipotezy. Mianowicie:

„1. Nadzór nad lecznictwem uzdrowskim stanowi minister właŝciwy do spraw zdrowia i wojewoda a w odniesieniu do lecznictwa uzdrowskiego utworzonych przez ministra obrony narodowej i ministra właŝciwego do spraw wewnętrznych odpowiednio ci ministrowie w porozumieniu z ministrem właŝciwym do spraw zdrowia.

2. Wojewoda sprawuje nadzór nad lecznictwem uzdrowskim prowadzonym przez zakłady lecznictwa uzdrowskiego na obszarze województwa przy pomocy naczelnego lekarza uzdrowskiego [19].

Art. 20 cytowanej ustawy uszczegóławia obowiązki nadzorcze ministra właŝciwego do spraw zdrowia w temacie podległych mu uzdrowsk. Stanowi, ŝe:

„1. W ramach nadzoru o którym mowa w art. 17 ust. 1 minister właŝciwy do spraw zdrowia jest uprawniony w szczególności do:

1. oceny zgodności lecznictwa uzdrowskiego z kierunkami leczniczymi o których mowa w art. 13 ust. 1,
2. ŝądania udostępnienia dokumentów związanych z działalnością zakładów lecznictwa uzdrowskiego oraz zapoznawania się z ich treścią,
3. ŝądania przekazania wszelkich informacji i wyjaśnień dotyczących działalności zakładów lecznictwa uzdrowskiego,
4. przeprowadzania kontroli na terenach zakładów lecznictwa uzdrowskiego i ŝądania wyjaśnień potrzebnych do oceny ich działalności i jakości świadczeń opieki zdrowotnej oraz funkcjonowania zakładów lecznictwa uzdrowskiego.

2. Minister właŝciwy do spraw zdrowia przedstawia pisemne ŝądania, o których mowa w ust. 1 pkt. 2 i 3 i wskazuje termin ich wykonania.

W przypadku stwierdzenia na podstawie ust. 1 naruszenia przepisów ustawy minister właŝciwy do spraw zdrowia powiadamia kierownika zakładu lecznictwa uzdrowskiego o stwierdzeniu nieprawidłowości oraz:

3. wydaje zalecenia pokontrolne mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości,

4. wydaje w miarę potrzeby decyzje administracyjne nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości wyznaczając termin do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowania działalności do przepisów ustawy.

W przypadku, gdy został złożony wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy termin do usu-

nięcia nieprawidłowości, o którym mowa w ust. 3 liczy się od dnia doręczenia zalecenia lub decyzji po rozpatrzeniu wniosku.

W terminie 14 dni od dnia upływu terminu wyznaczonego do usunięcia nieprawidłowości zakład lecznictwa uzdrowskiego informuje pisemnie ministra właŝciwego do spraw zdrowia o sposobie usunięcia nieprawidłowości.

Przepisy ust. 1 pkt. 2–4 i ust. 2–5 stosuje się odpowiednio do wojewody.” [20]

Ale art. 19 ust. 3 i 5 stanowi, ŝe zadaniem ministra właŝciwego do spraw zdrowia jest:

„3) monitorowanie zachowania warunków leczniczych i środowiskowych warunkujących przyznanie i utrzymanie statusu uzdrowska albo statusu obszaru ochrony uzdrowskiej.

1. potwierdzanie spełnienia warunków koniecznych do nadania danemu obszarowi statusu uzdrowska albo statusu obszaru ochrony uzdrowskiej albo utrzymanie tego statusu na podstawie operatu uzdrowskiego.” [21]

Wojewoda ma do pomocy w aspekcie kontroli, a zatem i odpowiedzialności za lecznictwo uzdrowskie organ naczelnego lekarza uzdrowskiego, o którym stanowią odpowiednie przepisy. Art. 24 cytowanej ustawy brzmi:

„1. Wojewoda powołuje i odwołuje naczelnego lekarza uzdrowskiego. Wojewoda może powołać naczelnego lekarza uzdrowskiego dla więcej niŝ jednego uzdrowskiego na terenie danego województwa.

2. Naczelnego lekarza uzdrowskiego o którym mowa w ust. 1 sprawuje nadzór nad jakością świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych przez zakłady lecznictwa uzdrowskiego” [22].

Jednak dopiero art. 26 tej ustawy mówi o powinnościach naczelnego lekarza uzdrowskiego wobec dóbr naturalnych tam się znajdujących. Mianowicie niektóre ustępy art. 26 mówią, ŝe do zadań naczelnego lekarza uzdrowskiego naleŝy:

„3) monitorowanie i inicjowanie porozumień między jednostkami prowadzącymi zakłady lecznictwa uzdrowskiego w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych, prawidłowej eksploatacji naturalnych surowców leczniczych i prawidłowego wykorzystania kadr medycznych,

1. współpraca z zakładami górniczymi znajdującymi się na obszarze uzdrowskiego lub obszarze ochrony uzdrowskiej i podmiotami posiadającymi koncesję na wydobywanie i eksploatację naturalnych surowców leczniczych w sprawach prawidłowego wykorzystania tych surowców,

2. zgłaszanie wniosków w sprawie warunków naturalnych i właŝciwego kształtowania czynników środowiskowych w uzdrowsku lub na obszarze ochrony uzdrowskiej [23].

Okazało się takŝe w toku prowadzenia badań, ŝe zadanie ochrony dóbr naturalnych na terenie

danej gminy ma także sama gmina jako zadanie własne. Pociąga to za sobą odpowiedzialność organów gminy za znajdujące się na jej terenie naturalne dobra geologiczne i klimatyczne, albowiem art. 46 brzmi:

„Gmina uzdrowska oraz gmina posiadająca status obszaru ochrony uzdrowskiej poza zadaniami przewidzianymi przepisami ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym realizuje zadania własne związane z zachowaniem funkcji leczniczych uzdrowska w szczególności w zakresie:

1. gospodarki terenami z uwzględnieniem potrzeb lecznictwa uzdrowskiego, ochrony źródeł naturalnych surowców leczniczych oraz budowy lub innych czynności zabronionych w poszczególnych strefach ochrony uzdrowskiej,
2. ochrony warunków naturalnych uzdrowska lub obszaru ochrony uzdrowskiej oraz spełniania wymagań w zakresie dopuszczalnych norm zanieczyszczeń powietrza, natężenia hałasu, odprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, gospodarki odpadami, emisji pól elektromagnetycznych o których mowa w odrębnych przepisach,
3. tworzenia i ulepszania infrastruktury komunalnej i technicznej przeznaczonej dla uzdrowsk lub obszarów ochrony uzdrowskiej związanej ze spełnianiem warunków o których mowa w art. 34 ust. 1 pkt. 5.” [24].

W trakcie przeprowadzania badań okazało się, że rada gminy uzdrowskiej ma w sprawach ochrony dóbr naturalnych swój organ opiniotawczo-doradczy pod postacią stałej komisji uzdrowskiej o której przepisy, a konkretnie art. 47 cytowanej ustawy mówi tak:

„1. W gminie uzdrowskiej oraz gminie posiadającej status obszaru ochrony uzdrowskiej rada gminy powołuje stałą komisję uzdrowską określając przedmiot jej działania i skład osobowy.

2. Komisja uzdrowska jest organem opiniotawczo-doradczym rady gminy w sprawach dotyczących uzdrowska oraz obszaru ochrony uzdrowskiej. Do zadań komisji uzdrowskiej należą w szczególności:

1. opiniowanie projektu operatu uzdrowskiego,
2. opiniowanie projektu statutu uzdrowska lub statutu obszaru ochrony uzdrowskiej,
3. opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny wchodzące w skład stref ochrony uzdrowskiej,
4. opiniowanie gminnych programów ochrony środowiska,
5. opiniowanie projektów programów zamierzeń inwestycyjnych gminy dotyczących obszaru uzdrowska oraz obszaru ochrony uzdrowskiej.” [25]

IV. Przyjęta w badaniach czwarta i tym samym przedostatnia hipoteza mówi o tym, czego w uzdrowsku nie wolno. Bardzo szeroko na ten

temat z podziałem na strefy „A”, „B” i „C” ochrony uzdrowskiej mówi art. 38a cytowanej ustawy w brzmieniu:

„1. W strefie „A” ochrony uzdrowskiej zabrania się:

1. budowy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 – Prawo budowlane (Dz.U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623 z późn. zm.)
 - a) zakładów przemysłowych,
 - b) budynków mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych,
 - c) garaży wolnostojących,
 - d) obiektów handlowych o powierzchni użytkowania większej niż 400 m²,
 - e) stacji paliw oraz punktów dystrybucji produktów naftowych,
 - f) autostrad i dróg ekspresowych,
 - g) parkingów naziemnych o liczbie miejsc postojowych większej niż 15% miejsc noclegowych w szpitalach uzdrowskich, sanatoriach uzdrowskich i pensjonatach nie większej jednak niż 30 miejsc postojowych oraz parkingów naziemnych przed obiektami usługowymi o liczbie miejsc postojowych nie większej niż 10,
 - h) stacji bazowych telefonii ruchomej, stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, stacji radiolokacyjnych i innych emitujących fale elektromagnetyczne z wyłączeniem urządzeń łączności na potrzeby służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa z zastrzeżeniem, że urządzenia te będą oddziaływały na środowisko polami elektromagnetycznymi o poziomie nie wyższym niż określone dla strefy „B”,
 - i) obiektów budowlanych mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie, garbarnie z wyjątkiem obiektów budowlanych służących poprawie stanu sanitarnego uzdrowska w szczególności takich jak: sieć wodno-kanalizacyjna, sieć gazowa, kotłownie gazowe, wiercenia wykonywane w celu ujmowania wód leczniczych,
 - j) zapór piętrzących wodę na rzekach oraz elektrowni wodnych i wiatrowych,
2. uruchamiania składowisk odpadów stałych i płynnych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych, składowisk nawozów sztucznych i środków chemicznych i składowisk opału,
3. uruchamiania pól biwakowych i campingowych, budowy domków turystycznych i campingowych,
4. prowadzenia targowisk z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, produktów ludowych, wyrobów regionalnych w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę,

5. prowadzenia działalności rolniczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2011 Nr 177 poz. 1054),
 6. trzymania zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 czerwca 2007 o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz.U. Nr 133 poz. 921 z późn. zm.),
 7. organizacji rajdów samochodowych i motorowych,
 8. organizacji imprez masowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 marca 2009 o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. Nr 62 poz. 504 z 2010 i Nr 127 poz. 857 i Nr 152 poz. 1021 oraz z 2011 Nr 217 poz. 1280) zakłócających proces leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej i działalności o charakterze rozrywkowym zakłócającej ciszę nocną w godzinach 22.00–6.00 rano z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych,
 9. pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze,
 10. wyrębu drzew leśnych i parkowych z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych,
 11. prowadzenia robót melioracyjnych i innych działań powodujących niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych,
 12. prowadzenia działań mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu.
2. W strefie „B” ochrony uzdrowiskowej zabrania się:
1. budowy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994- Prawo budowlane:
 - a) stacji paliw bliżej niż 500 metrów od granicy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej,
 - b) urządzeń emitujących fale elektromagnetyczne, będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze mocno oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm) oddziałujących na strefę „A” ochrony uzdrowiskowej polami elektromagnetycznymi o poziomach wyższych niż dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych- charakteryzowane przez dopuszczalne wartości parametrów fizycznych dla miejsc dostępnych dla ludności – określone na podstawie art. 122 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2008 Nr 25 poz. 150 z późn. zm.)
 - c) parkingów naziemnych o liczbie miejsc postojowych powyżej 50 z wyjątkiem pod-

ziemnych i naziemnych parkingów wielopoziomowych.

2. Wyrębu drzew leśnych i parkowych z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych i wyrębu określonego w planie urządzania lasu.
3. Budowy lub innych czynności o których mowa w ust. 1 punkt 1 lit. a) d) oraz pkt 2, 9, 11 i 12
4. W strefie „C” ochrony uzdrowiskowej zabrania się budowy lub innych czynności o których mowa w ust. 1 pkt. 1 lit. a), pkt. 9, 11 i 12 oraz w ust. 2 pkt. 2” [26].

Bardziej ogólnie, ale i bardziej wszechstronnie regulacje prawne na temat tego, czego w uzdrowisku nie wolno zawiera ostatni cytowany art. 50 cytowanej ustawy w brzmieniu:

„Kto:

1. utrudnia lub uniemożliwia prowadzenie oceny zgodności leczenia uzdrowiskowego z kierunkami leczniczymi o których mowa w art. 13 ust. 1,
2. utrudnia lub uniemożliwia prowadzenie nadzoru nad zachowaniem warunków leczniczych i środowiskowych warunkujących przyznanie i utrzymanie statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej,
3. będąc do tego zobowiązanym nie dostosowuje działalności zakładów lecznictwa uzdrowiskowego do przepisów ustawy w wyznaczonym terminie lub nie usuwa stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości,
4. będąc do tego zobowiązanym nie powiadamia pisemnie ministra właściwego do spraw zdrowia o sposobie usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych w zaleceniach pokontrolnych o których mowa w art. 20 ust. 3 pkt. 1,
5. wbrew zakazowi prowadzi działalność lub wykonuje czynności o których mowa w art. 38a – podlega karze grzywny.” [27]

V. Przytaczając materiał faktograficzny z art. 50 analizowanej ustawy ujednoliconej, zweryfikowano ostatnią, piątą hipotezę badawczą mówiącą o tym, że za jakiegokolwiek uszkodzenie uzdrowiska grozi jedynie kara grzywny. Trzeba dodać, że jest to jedyny artykuł mówiący w tej ustawie o karze za uszkodzenie uzdrowiska.

Dyskusja

Zaczerpnięta z bazy ISAP ustawa zawiera artykuły pominięte przy umieszczeniu w bazie. Zatem badania przeprowadzone na podstawie zaczerpniętej z ISAP ustawy mogą zawierać lukę. Być może pominięte artykuły ustawy zawierają treści, które, gdyby Autor mógł je poznać, stawiłyby odpowiedzi na pytania badawcze w innym świetle.

Wnioski

1. Nie potwierdziła się przyjęta przez Autora hipoteza mówiąca o tym, że większa część aparatu pojęciowego polskiego prawodawstwa uzdrowiskowego mówi o ochronie dóbr naturalnych

- w uzdrowiskach. Chętnego Czytelnika należy odesłać do odpowiedniej strony w Internetowym Systemie Aktów Prawnych w celu zapoznania się z faktami, które są takie, że tylko 4 na 14 podstawowych pojęć w ustawie zawiera w definiensie lub definiendum założenie ochrony dóbr naturalnych w uzdrowiskach w Polsce.
2. Potwierdziła się druga z przyjętych przez Autora hipoteza mówiąca o tym, że w celu ochrony dóbr naturalnych w uzdrowiskach konieczne jest ich opisanie i klasyfikacja. Takie zadanie spełnia już jeden z warunków uznania danej miejscowości za uzdrowisko bądź obszar ochrony uzdrowiskowej to jest operat uzdrowiskowy danej miejscowości lub obszaru ochrony uzdrowiskowej.
 3. Potwierdziły się także oba człony trzeciej przyjętej przez Autora hipotezy mówiącej o tym, że:
 - a) ochrona uzdrowisk polskich jest tak ustrukturalizowana, że wydziela się strefy ochrony uzdrowiska i dla każdej strefy jest odpowiednia regulacja prawna,
 - b) za ochronę uzdrowisk polskich odpowiedzialny jest między innymi lekarz naczelny uzdrowiska i sama gmina.

Pierwsza część hipotezy potwierdziła się, gdyż stwierdzono w toku badań, że istnieją trzy strefy ochrony uzdrowiskowej, to jest strefa „A”, „B” i „C”, z których każda ma oddzielne regulacje prawne w temacie ochrony dóbr naturalnych tam się znajdujących.

Druga część trzeciej hipotezy mówiącej o tym kto jest odpowiedzialny za ochronę uzdrowiska także się potwierdziła. Istotnie odpowiedzialnymi są MIĘDZY INNYMI lekarz naczelny uzdrowiska i sama gmina uzdrowiskowa. To ważne stwierdzenie „MIĘDZY INNYMI” warunkujące potwierdzenie hipotezy. Okazało się bowiem w trakcie badań, że odpowiedzialnymi są TAKŻE minister właściwy do spraw zdrowia i pozostający mu do pomocy wojewoda odpowiedzialny za uzdrowiska na terenie swojego województwa. Gdyby stwierdzono, że odpowiada TYLKO gmina i lekarz naczelny uzdrowiska, to ta część trzeciej hipotezy by się nie potwierdziła.
 4. Potwierdziła się także czwarta hipoteza mówiąca o tym, czego w uzdrowisku nie wolno. Istotnie, tak jak Autor hipotetycznie założył, nie wolno czynić niczego zmierzającego do urbanizacji uzdrowiska oraz nie wolno czynić czegokolwiek zmierzającego do uniemożliwienia prawnej ochrony uzdrowiska, np. nie wolno nie informować ministra właściwego do spraw zdrowia o tym co dzieje się w uzdrowi-

sku (o ważnych wydarzeniach z życia miejscowości uzdrowiskowych).

5. Potwierdziła się także przyjęta przez Autora piąta hipoteza, mówiąca o tym, że za jakiegokolwiek uszkodzenie uzdrowiska w Polsce grozi jedynie kara grzywny. Mówi o tym jako jedyny art. 50 omawianej ustawy. W tym artykule to jedyna przewidywana za uszkodzenie uzdrowiska kara.

Piśmiennictwo

- [1] Guźlecki A. Rozwój i funkcje polskich uzdrowisk – rys historyczny od początku istnienia do roku 1989. *Polski Przegląd Nauk o Zdrowiu*. 2012;4:340–344.
- [2] Guźlecki A. Tradycje dziecięcego lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce. W: *Niepełnosprawność i Rehabilitacja*. 2011;2:83–92.
- [3] Ustawa z dnia 23 marca 1922 o uzdrowiskach, Dz.U. 1922 Nr 31 poz. 254.
- [4] Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 o uzdrowiskach i leczeniu uzdrowiskowym, Dz.U. 1966 Nr 23 poz. 150.
- [5] Ustawa z dnia 28 lipca 2005 o leczeniu uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, Dz.U. 2005 Nr 167 poz. 1399 ujednoliconą z ustawą z dnia 4 marca 2011 o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych i niektórych innych ustaw, Dz.U. 2011 Nr 73 poz. 390.
- [6] Guźlecki A. Prawne aspekty współczesnego lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce, cz. 2, lata 1990–2012. W: *Polski Przegląd Nauk o Zdrowiu*, 2013;3: 191–198.
- [7] Ustawa z dnia 28 lipca 2005 o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, Dz.U. 2005 Nr 167 poz. 1399 ujednoliconą z ustawą z dnia 4 marca 2011 o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych i niektórych innych ustaw, Dz.U. 2011 Nr 73 poz. 390:2.
- [8] *Ibidem*: 15–16.
- [9] *Ibidem*: 20.
- [10] *Ibidem*: 20.
- [11] *Ibidem*: 21–22.
- [12] *Ibidem*: 22.
- [13] *Ibidem*: 22–23.
- [14] *Ibidem*: 23–24.
- [15] *Ibidem*: 24.
- [16] *Ibidem*: 24.
- [17] *Ibidem*: 17–18.
- [18] *Ibidem*: 3.
- [19] *Ibidem*: 8.
- [20] *Ibidem*: 9–10.
- [21] *Ibidem*: 9.
- [22] *Ibidem*: 11.
- [23] *Ibidem*: 13.
- [24] *Ibidem*: 25.
- [25] *Ibidem*: 25.
- [26] *Ibidem*: 18–20.
- [27] *Ibidem*: 26.

adres do korespondencji

Artur Guźlecki
ul. Szosa Okrężna 6J/35, 87-100 Toruń
tel.: 519 111 260, e-mail: arturguzlecki2@wp.pl